

to take certain lawful actions, and an administration – to assess such actions and make an appropriate law enforcement decision.

In any case, a right of a convict is a priori guaranteed to him/her by law and is ensured by an administration of a body or institution for execution of punishments, a social good of both a material and immaterial (spiritual) nature, and a legal interest is a prospective social good by which a convict as a general rule, they do not own (possession of it is always one-time or temporary), but which they can acquire by means of committing lawful actions.

The author's modernized classification of legal interests of convicts sentenced to deprivation of liberty for a fixed term is proposed.

In order to align norms of the criminal and executive legislation regarding correlation between the right of convicts, enshrined in Part 1 of Art. 108 of the Criminal and Executive Code of Ukraine, and the legal interest provided for in a form of corresponding incentive measure, it is proposed Paragraph 11 of Part 1 of Art 130 of the Criminal and Executive Code of Ukraine to exclude.

Keywords: *legal status, legal interests, convicts, deprivation of liberty for a fixed term.*

УДК 321.01: 323.1: 332.142

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-298-305

Інна МЕДЯНИК©

аспірант

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ МОДЕЛІ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТА АНЕКСОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті досліджується зарубіжний досвід формування в Україні моделі реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій. Проаналізовано основні напрямки та правові інструменти щодо імплементації зарубіжного досвіду реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій у національну практику органів публічної влади України. Визначаються форми реінтеграції Україною тимчасово окупованих та анексованих територій.

Сформульовано напрямки імплементації зарубіжного досвіду реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій у національну практику органів публічної влади України: 1) гармонізація національних нормативно-правових актів з міжнародними документами з питань реінтеграції; 2) рецепція окремих положень законодавства зарубіжних країн з питань реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій; 3) прийняття національного законодавства, що визначає засади державної політики реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій та їх мешканців.

Ключові слова: *реінтеграція, тимчасово окуповані й анексовані території, агресія росії, зарубіжний досвід реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій, імплементація.*

Постановка проблеми. Україна у XXI столітті зіткнулася з безпрецедентним порушенням принципів міжнародного права та норм основних міжнародних угод у галузі безпеки та захисту прав людини. Збройна агресія російської федерації розпочалася з неоголошених і прихованих вторгнень на територію України підрозділів збройних сил та інших силових відомств російської федерації, а також шляхом організації та підтримки терористичної діяльності, а 24 лютого 2022 року переросла в повномасштабне збройне вторгнення на суверенну територію України [1]. Цей факт підтверджується рішеннями провідних міжнародних установ, зокрема Резолюцію Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Агресія проти України» A/RES/ES-11/1 від 2 березня 2022 року, якою визнається, що росія вчинила агресію проти України, порушивши базові норми ООН [2], а також проміжним рішенням Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй від 16 березня 2022 року, відповідно до якого на найвищому юридичному рівні констатовано факт вторгнення росії на територію України [3]. Анексія Криму й окупація частини

© I. Медяник, 2023

kafedra_zpd@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0007-4597-5708>

суверенної української території створили міжнародну, внутрішньополітичну та правову ситуацію, що вимагає всебічного аналізу. В Україні закладено підвалини цілісної державної політики реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій, що потребує постійного вдосконалення відповідно до поточної політико-правової ситуації та врахування зарубіжного досвіду.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Здійснити якісний аналіз політичних, інституційно-організаційних, соціально-економічних, правових, інформаційно-ідеологічних форм реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій допомогли праці таких авторів як: А. Бабенко, С. Баранов, П. Гай-Нижник, В. Демиденко, А. Дегтеренко, О. Ляшко, Н. Камінська, О. Калакура, І. Кресіна, А. Мацко, А. Санченко, Н. Шаптала, В. Шевчук, О. Циганов, В. Явір, А. Яновицька, Н. Янчук та ін. Результати досліджень міжнародної практики та досвіду зарубіжних країн щодо реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій викладено в роботах Й. Айверсона, В. Гаврилюка, Т. Лаховські, М. Рабіновича, С. Ратнера, К. Ролла, К. Семчинського, Є. Смоляна та інших вітчизняних і зарубіжних авторів. Слід відзначити статтю Н. Ржевської «Моделі реінтеграції окупованих територій: світовий досвід та український варіант» (2019), де авторка визначає моделі реінтеграції відповідно до історичного досвіду та реалій кожної окремої країни [4]. При всій різноманітності напрямів, спеціальностей та аспектів у дослідженні такої теми, як реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій України, відчувається певна застарілість наукових здобутків згаданих та інших вітчизняних авторів, що пояснюється поглибленням цієї проблеми, викликаним широкомасштабним вторгненням росії й анексією нових територій. Тому виникає потреба у створенні нових підходів до імплементації досвіду країн світу з реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій у національну практику правозастосування, формування в Україні власної моделі реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій.

Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій і можливості його імплементації в національну практику органів публічної влади України.

Виклад основного матеріалу. Будь-яка модель реінтеграції реалізується за допомогою певних форм і засобів, об'єднаних у цілісний механізм. Так, механізм деокупації тимчасово окупованих територій у науковому вітчизняному дискурсі диференціюють на такі форми та засоби: а) політичні форми та засоби деокупації тимчасово окупованих територій України; б) інституційно-організаційні; в) соціально-економічні; г) правові; д) інформаційно-ідеологічні [5; 6]. На цьому прикладі ми бачимо перетин понять «деокупація» та «реінтеграція» тимчасово окупованих та анексованих територій, однак при аналізі кваліфікуючих ознак цих процесів потрібно зважати на певні їх відмінності, такі як: черговість (деокупація завжди передує реінтеграції), активне залучення військового компоненту тощо.

Досвід країн світу, що у свій час реалізовували програми реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій, дозволяє виділити спільні характеристики такого процесу. Водночас слід зазначити, що потрібно враховувати ті елементи зарубіжного досвіду, що справді можуть допомогти Україні ефективно здійснити реінтеграційні заходи, адже не всі відомі випадки реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій є результативними. Наприклад, Україні слід уникнути помилок Молдови, що за потужної міжнародної підтримки не змогла врегулювати Придністровський конфлікт і повернути втрачені внаслідок дезінтеграції території, не в останню чергу тому, що не змогла здобути прихильність населення Придністров'я, зацікавити його, запропонувати привабливу перспективу реінтеграції [7, с. 350].

Дослідивши практику зарубіжних країн, ми пропонуємо виділяти дві основні форми реінтеграції Україною тимчасово окупованих та анексованих територій: 1) політико-дипломатична реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій із залученням міжнародного компоненту; 2) соціально-економічна та культурна реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій. Запропоновані форми включають у себе міжнародну практику (засоби), різноманітні аспекти та зусилля країн світу, що у свій час здійснювали реінтеграцію тимчасово окупованих та анексованих територій. Проаналізуємо більш детально ці напрямки.

Політико-дипломатична реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій із залученням міжнародного компоненту передбачає залучення міжнародних

організацій і використання відповідних рекомендацій. Як свідчить міжнародна практика, окупація територій відбувається у двох формах: за згодою міжнародних організацій (легалізована окупація для попередження масових порушень прав людини) та в результаті силового впливу й анексії. С. Ратнер виділяє наступні сценарії (моделі) припинення окупації: 1) окупована територія реінтегрується або інтегрується в державу, як правило, після вирішення суперечки між двома державами щодо її майбутнього (історичні прецеденти включають повернення Саару до Німеччини в 1935 році після правління Ліги Націй і плебісциту, інтеграцію Іриан-Джая в Індонезію в 1963 році після правління ООН, реінтеграцію Східної Славонії в Сербію в 1997-1998 роках після правління ООН і реінтеграцію Мостара в Боснію після правління ЄС в 1990-ті роки); 2) окупована територія стає новою державою або чимось близьким до неї (прикладом є Данциг між світовими війнами, Східний Тимор з 2002 року та перервані плани інтернаціоналізації Трієста та Єрусалиму після Другої світової війни. Місія в Косово може закінчитися за будь-яким із цих двох сценаріїв); 3) територією, що залишається незалежною державою під час окупації, зрештою керують її власні лідери, як правило, після виборів (модель миротворчих місій другого покоління, і це залишається метою ООН щодо Боснії) [8, с. 698-699]. Автор виділяє і четверту модель, що не можуть реалізувати міжнародні організації: інтеграція на територію окупанта (наприклад, після Другої світової війни Радянський Союз анексував деякі окуповані території Східної Європи та Японії) [8, с. 700].

Військова агресія росії, окупація українських територій, з огляду на перспективу врегулювання та подолання наслідків цих дій, є тривалою та затяжною. Досліджуючи питання реінтеграції окупованих вже після 2014 року частин української території, Н. Ржевська зазначає: «гібридність зовнішнього втручання, інформаційна агресія, міжнародні домовленості щодо цих територій, що виконуються лише частково, чинник сепаратизму, зовнішньополітичні зобов'язання України, неоднорідна громадська думка стосовно проблем Донбасу та відсутність єдиної політичної позиції у цьому питанні – фактори, які нині перешкоджають пошукам оптимальної моделі реінтеграції Донбасу» [4, с. 96]. Після широкомасштабного вторгнення у 2022 році, вчинення чисельних міжнародних злочинів і появи чіткого консенсусу серед коаліції західних країн щодо покарання злочинців, зокрема через створення міжнародного трибуналу, ситуація з реінтеграцією Україною тимчасово окупованих та анексованих територій стала ще складніша, але не втратила своєї актуальності.

Реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій зарубіжними країнами починаючи зі створення ООН завжди базувалася на відповідних принципах і нормах міжнародного права. На цьому фоні слід згадати міжнародний принцип *jus post bellum*, що має особливу функцію в міжнародному праві – організовувати застосування закону та принципів для успішного керівництва переходом від збройного конфлікту до справедливого та сталого (або «позитивного») миру. Й. Айверсон у дисертації «Функція *Jus post bellum* у міжнародному праві» обговорює вісім сфер постконфліктної розбудови миру: 1) процедурна справедливість і мирні угоди; 2) відповідальність захищати; 3) територіальне вирішення конфліктів; 4) наслідки акту агресії; 5) міжнародне територіальне управління та заборона «опіки»; 6) закони, застосовні на території з перехідною економікою; 7) сфера індивідуального злочину, відповідальність; 8) зв'язок *jus post bellum* і «одіозного боргу» [9, с. 316]. На рівні нормотворчості міжнародних організацій, положення, що пов'язані із забезпеченням політичного підґрунтя для вирішення дилем реінтеграції, містить документ під назвою «Реінтеграція в перехідний період від війни до миру», розроблений Центром документації та досліджень Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, де УВКБ ООН зауважує на необхідності розробки спільних стратегічних програм проведення багатосторонніх заходів, що сприяють сталому поверненню [10].

Одним зі способів прискорення реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій, що може бути застосованим і в Україні, є *створення тимчасових міжнародних адміністрацій*. Створення тимчасових міжнародних адміністрацій з повноваженнями над територіями, що відновлюються після насильницького конфлікту, є новою тенденцією, що з'явилася у постконфліктному миробудівництві з середини 1990-х років. Адміністрації цього типу отримали безпрецедентну владу над внутрішніми справами держав, що мають спірні території. Найбільш характерним і позитивним з точки зору наслідків застосування означеного способу, є створення та діяльність Тимчасової адміністрації Організації Об'єднаних Націй у Східній Славонії (Тимчасова адміністрація ООН для Східної Славонії,

Баранії та Західного Срему (UNTAES)) [11]. Мова йде про хорватський досвід реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій. Створення та діяльність Перехідної Адміністрації ООН (UNTAES) є одним із найуспішніших прикладів миротворчих організацій ООН [12, с. 4]. Разом із Тимчасовою адміністрацією ООН у Східному Тиморі, це єдина місія такого типу, завершена на сьогодні, що є ідеальною основою для аналізу нових ролей і повноважень, що надаються міжнародним миротворчим операціям. Як зауважує Є. Смолян, авторка, яка комплексно досліджувала діяльність UNTAES, «недостатньо просто покласти край відкритому насильству та відновити спокій після конфлікту; на додаток до цих фундаментальних вимог, необхідно враховувати аспекти розвитку, щоб зробити мир більш тривалим і стабільним. <...> розбудова миру та розвиток не є окремими методами досягнення різних цілей, як стверджують противники інтегрованого підходу, а взаємодоповнюють один одного» [13, с. 256].

Після завершення мандату UNTAES, підтримка міжнародної спільноти була зведена до мінімуму. Хорватія впоралася з первинними завданнями з реінтеграції територій, що колись перебували під пильним контролем міжнародної спільноти, та започаткувала процес інтеграції до ЄС, що закінчився у 2013 році набуттям членства в цій організації. Хорватський досвід достатньо часто згадується на сторінках робіт вітчизняних авторів. Так, О. Циганов та А. Мацко визначають використання виключно військової сили на кшталт воєнної операції, здійсненої Хорватією щодо захоплених сербами територій, одним зі способів реінтеграції окупованих територій Донбасу [14]. На противагу цієї позиції, Н. Ржевська зазначає, що хорватську модель складно адаптувати до українських реалій: «Значні військові втрати, жертви серед цивільного населення, масштабні руйнування, високий рівень зовнішньої інтервенції та поразки, політична, економічна дестабілізація і загроза міжнародної ізоляції є ризиками впровадження хорватської моделі» [4, с. 100]. Однак, як показує практика реінтеграції Хорватією окупованих територій із залученням міжнародних організацій, деякі позитивні моменти існують, і цілком адаптивні для України.

Соціально-економічна та культурна реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій складається, переважно, з національних внутрішніх компонентів, що реалізуються в комплексі та із залученням широкого кола суб'єктів. Як показує зарубіжний досвід реінтеграції, вирішення гуманітарних питань не менш важлива справа, чим просто дипломатичні та військові дії. Спрямування зусиль держави та громадянського суспільства на створення сталого миру, а також усунення різноманітних чинників потенційних конфліктів, мають попередити спроби сепаратизму в майбутньому, зцементувати основи унітаризму та суверенітету, підвищити рівень національної безпеки. Соціально-економічна та культурна реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій може включати створення або зміцнення національних інституцій, проведення виборів за міжнародними стандартами, сприяння захисту прав людини, реалізацію реінтеграційних програм і програм реабілітації, а також створення умов для відновлення сталого розвитку. О. Калакура пропонує такі кроки щодо деокупації та реінтеграції населення Донбасу: 1) інклюзія (включення) громадян до системи загальнонаціональних цінностей, формування поваги до державних символів і свят, утвердження громадянської ідентичності тощо; 2) збереження українського етнічного різноманіття, подолання негативних, маніпулятивних стереотипів і міфів щодо регіональних, етнокультурних та інших самотніх груп населення України й осіб, які належать до цих груп, оберігання духовних і культурних цінностей громад і громадян; 3) дерусифікація культурного простору, насамперед освіти, відновлення спільного інформаційного простору, створення глобальної мережі українського мовлення [15-18] тощо. Дійсно, соціально-економічна та культурна реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій передбачає насамперед роботу з громадянами, які перебувають на тимчасово окупованих та анексованих територіях, або були вимушені вдатися до внутрішнього переміщення.

Україна на сьогодні заклала підвалини для успішної соціально-економічної та культурної реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій, здійснивши два важливих кроки: ухваливши відповідне законодавство та створивши Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій. Чітке правове регулювання реінтеграції Україною тимчасово окупованих та анексованих територій є запорукою ефективної реалізації державної політики реінтеграції. Так, Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначено елементи тимчасово окупованих та анексованих територій

України (ст. 3) [1]. Проаналізований закон дозволяє простежити логіку законодавця, відповідно до якої захист прав і свобод людини та громадянина має стати основою в реалізації Україною реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій.

Важливим фактором соціально-економічної та культурної реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій є залучення громадянського сектору та створення інформаційної політики реінтеграції. Після анексії Криму в 2014 році й окупації частини території на Сході України, за ініціативи осередків ВПО та підтримки міжнародних партнерів, почали створюватися громадські об'єднання, що своєю появою вже заклали підвалини для майбутньої реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій. Основними напрямками роботи незалежних аналітичних центрів є дослідження ситуації на окупованих територіях, обговорення можливих стратегій реінтеграції тощо.

Реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій з точки зору досягнення практичного ефекту має включати ті засоби, що в умовах фізичного обмеження доступу до територій дозволяють досягнути поставленої мети. Одним з таких засобів є інформація, її вироблення та поширення на окуповану територію. Як зазначає Є. Рехтман, державна політика України щодо непідконтрольних територій повинна містити комунікаційну складову. Автор справедливо розглядає необхідність використання комунікації як інструмент сприяння реінтеграції непідконтрольних територій в Україну [19, с. 118]. Однак і цей напрям піддається справедливій критиці з боку окремих авторів. Так, А. Трофименко, відзначаючи здобутки з розбудови правових засад для забезпечення інформаційного суверенітету в Україні, зауважує, що законодавча база протидії інформаційній агресії не носить комплексного характеру, регулюються окремі сфери інформаційного простору, не сформовано передумови для розвитку потенціалу інформаційної сфери [20, с. 197; 21-22]. Незважаючи на ці проблеми, слід визнати, що в умовах фізичного обмеження доступу до тимчасово окупованих та анексованих територій, зважена та прозора інформаційна політика, побудована на застосуванні сучасних технологій надання інформаційного контенту, є вкрай ефективним засобом майбутньої реінтеграції окупованих рф українських територій у правовий, соціальний і культурний простір України.

Висновки. Ситуація збройного вторгнення та внутрішнього переміщення загострює потребу в пошуку моделей співробітництва з міжнародними організаціями та країнами-партнерами. Сумуючи практику з зарубіжних країн, яким довелося у свій час впроваджувати програми із реінтеграції (Косово, Боснія та Герцеговина, Македонія, Хорватія тощо), можна відзначити неодмінне застосування таких заходів, як залучення міжнародних організацій (тимчасові адміністрації) та розробка потужних гуманітарних програм, в основі котрих перебувала людина, яка проживала на окупованих територіях, визначення адаптивних інструментів із захисту її основних прав. Основними напрямками імплементації у вітчизняну національну практику позитивного зарубіжного досвіду з реінтеграції окупованих територій є: 1) гармонізація національних нормативно-правових актів з міжнародними документами з питань реінтеграції; 2) врахування при розробці нових правових норм позитивний зарубіжний досвід країн світу, зокрема шляхом рецепції окремих положень законодавства зарубіжних країн (країн-членів РС та ЄС); 3) прийняття за основу одного із законопроектів (що вже подавалися на розгляд Верховної Ради України), що визначають засади державної політики реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій та їх мешканців.

Застосування гуманітарних засобів у процесі реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій є вкрай важливим заходом, оскільки індивідуальний контекст реінтеграції передбачає повернення до соціально-гуманітарного простору України людей, які мешкали на окупованих територіях, або які в силу обставин були вимушені здійснити внутрішнє переміщення чи мігрувати за кордон. Дослідження реінтеграційних програм окремих країн світу (Хорватія, Молдова, Грузія тощо) дозволило виявити, що така політика неодмінно містила потужний гуманітарний компонент. Аналіз вітчизняного законодавства та практики органів публічної влади свідчить про те, що Україна також намагається відповідати гуманітарним запитам, однак відсутність системної роботи в цьому напрямку гальмує весь процес реінтеграції. Залучення представників громадянського сектору до реалізації реінтеграційних заходів поки не надає належного ефекту, оскільки полягає лише в формальному їх включенні до відповідних груп і комісій. В умовах обмеженості ресурсів і доступу до окупованих територій, важливими залишаються такі засоби, як розповсюдження патріотичної інформації та створення соціальних передумов реінтеграції для представників громад, що опинилися під окупацією.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. *Відомості Верховної Ради*, 2014, № 26, ст. 892.
2. Aggression against Ukraine. Resolution adopted by the General Assembly on March 2, 2022. URL : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/293/36/PDF/N2229336.pdf?OpenElement>.
3. Allegations of genocide under the convention on the prevention and punishment of the crime of genocide (Ukraine v. Russian Federation). Order March 6, 2022. URL : <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-ORD-01-00-EN.pdf>.
4. Ржевська Н. Моделі реінтеграції окупованих територій: світовий досвід та український варіант. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2019. № 1. С. 96-106.
5. Камінська Н. В. Деокупація як інструмент відновлення територіальної цілісності України: загальнотеоретична характеристика та тенденції законотворчості. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2022. № 1. С. 50-69.
6. Камінська Н. В., Демиденко В. О. Механізм деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території України: проблеми комплексного забезпечення. *Невідкладні заходи з протидії російській агресії з Криму: політичні, юридичні, економічні, управлінські та соціальні аспекти*: матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4 вер. 2018 р.). Київ-Одеса : Фенікс, 2018. С. 65-69.
7. Явір В. А. Етнополітична інтеграція та дезінтеграція у сучасному світі: політико-правовий концепт: монографія. Київ : Логос, 2018. 468 с.
8. Ratner S. R. Foreign Occupation and International Territorial Administration: The Challenges of Convergence. *European Journal of International Law*, 2005, 16 (4), 695–719. URL : <https://doi.org/10.1093/ejil/chi138>.
9. Iverson J. M. The function of Jus Post Bellum in international law. Institute of Public Law. Leiden : Leiden University, 2017. URL : <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/handle/1887/55949>.
10. UNHCR's Centre for Documentation and Research (CDR). 1997. Reintegration in the Transition from War to Peace. URL : www.refworld.org/pdfid/3ae6b31f8.pdf.
11. United Nations Transitional administration in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium. URL : https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untaes_p.htm
12. Kasunić S. Pragmatic peace: the UNTAES peacekeeping mission as an example for peaceful reintegration of occupied multiethnic territories. *The Global Campus Europe – EMA Awarded Theses*. 2018. 109 s.
13. Smoljan J. Socio-economic aspects of peacebuilding: UNTAES and the Reintegration of Eastern Slavonia (1996-2000). Michaelmas, 2004. 296 s.
14. Циганов О. Г., Мацко А. С. Реінтеграція окупованих територій: українські реалії та зарубіжний досвід: монографія. Вінниця : Твори, 2020. 455 с.
15. Калакура О. Траєкторія етнонаціональної політики України щодо деокупації та реінтеграції населення Донбасу. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*. 2022. № 1 (13). С. 40-63.
16. Наливайко Л. Р. Інформаційна безпека та інформаційна політика в Україні: конституційно-правовий аспект. *Вісник Запорізького державного університету*. 2003. № 1. С. 60–65.
17. Наливайко І. О. Сучасні механізми запобігання та протидії корупції в Україні. *The 5th International scientific and practical conference "Science, innovations and education: problems and prospects"* (December 8-10, 2021) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2021. С. 1036.
18. Наливайко Л. Р., Челік-Трегубенко О. С. Децентралізація влади в Україні в умовах розбудови демократичного громадянського суспільства. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 10. С. 44-47.
19. Рехтман Є. Г. Комунікація як інструмент реінтеграції Донбасу. *Проблеми захисту прав і свобод вимушених переселенців, а також інтересів громадян або держави на тимчасово окупованих територіях та в районах проведення антитерористичної операції: матеріали Міжнародного круглого столу (м. Київ, 27 жовтня 2016 р.)*. Київ : Національна академія прокуратури України, 2016. С. 118-121.
20. Трофименко А. Нормативно-правові засади протидії російській інформаційній агресії в Україні. *Тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин та світового політичного процесу*: зб. матер. IX Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Маріуполь, 24 травня 2019 р.). Маріуполь: МДУ, 2019. С. 191-199.
21. Minakova Ye., Nalyvaiko I. Public participation in the mechanism of prevention and anti-corruption in Ukraine. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. №7 (51). P.167-173.
22. Nalyvaiko L. R. Transparency as a democratic standard of the government functioning. *Evropský Politický a Právní Diskurs*. 2014. Svazek 1., 4. vydání. С. 51-62.

Надійшла до редакції 28.08.2023

References

1. Pro zabezpechennya prav i svobod gromadyan ta pravovyj rezhym na tymchasovo okupovaniy terytoriyi Ukrainy [On ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily

- occupied territory of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*, 2014, № 26, art. 892. [in Ukr.].
2. Aggression against Ukraine. Resolution adopted by the General Assembly on March 2, 2022. URL : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/293/36/PDF/N2229336.pdf?OpenElement>.
3. Allegations of genocide under the convention on the prevention and punishment of the crime of genocide (Ukraine v. russian federation). Order March 16, 2022. URL : <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-ORD-01-00-EN.pdf>.
4. Rzhavska, N. (2019) Modeli reintegraciyi okupovanyx terytorij: svitoviy dosvid ta ukrayinskyj variant [Models of reintegration of occupied territories: world experience and the Ukrainian version]. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, No 1, pp. 96-106. [in Ukr.].
5. Kaminska, N. V. (2022) Deokupatsiya yak instrument vidnovlennya terytorialnoyi tsilnosti Ukrainy: zagalnoteoretychna kharakterystyka ta tendentsiyi zakonotvorchosti [Deoccupation as a tool for restoring the territorial integrity of Ukraine: general theoretical characteristics and trends in law-making]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 1, pp. 50-69 [in Ukr.].
6. Kaminska, N. V., Demydenko, V. O. (2018) Mekhanizm deokupatsiyi ta reintehratsiyi tymchasovo okupovanoi terytoriyi Ukrainy: problemy kompleksnoho zabezpechennya [The mechanism of deoccupation and reintegration of the temporarily occupied territory of Ukraine: problems of comprehensive support]. *Nevidkladni zakhody z protydyi rosiyskiy ahresiyi z Krymu: politychni, yurydychni, ekonomichni, upravlinksi ta socialni aspekty: materialy nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 4 ver. 2018 r.)*. Kyiv-Odesa : Feniks, pp. 65-69 [in Ukr.].
7. Yavir, V. A. (2018) Etnopolitychna intehtratsiya ta dezintehtratsiya u suchasnomu sviti: polityko-pravovyy kontsept [Ethnopolitical integration and disintegration in the modern world: political and legal concept]: monografiya. Kyiv : Lohos, 468 p. [in Ukr.].
8. Ratner, S. R. (2005) Foreign Occupation and International Territorial Administration: The Challenges of Convergence. *European Journal of International Law.*, No 16 (4), pp. 695-719. URL : <https://doi.org/10.1093/ejil/chi138>.
9. Iverson, J. M. (2017) The function of Jus Post Bellum in international law. Institute of Public Law. Leiden : Leiden University. URL : <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/handle/1887/55949>.
10. UNHCR's Centre for Documentation and Research (CDR). 1997. Reintegration in the Transition from War to Peace. URL : www.refworld.org/pdfid/3ae6b31f8.pdf.
11. United Nations Transitional administration in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium. URL : https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/untaes_p.htm.
12. Kasunić, S. (2018) Pragmatic peace: the UNTAES peacekeeping mission as an example for peaceful reintegration of occupied multiethnic territories. *The Global Campus Europe – EMA Awarded Theses*. 109 p.
13. Smoljan, J. (2004) Socio-economic Aspects of Peacebuilding: UNTAES and the Reintegration of Eastern Slavonia (1996-2000). Michaelmas, 296 p.
14. Tsyhanov, O. H., Matsko, A. S. (2020) Reintehtratsiya okupovanykh terytorij: ukrayynski realiyi ta zarubizhnyy dosvid [Reintegration of occupied territories: Ukrainian realities and foreign experience]: monografiya. Vinnyca : Tvory, 455 p. [in Ukr.].
15. Kalakura, O. (2022) Trayektoriya etnonatsionalnoyi polityky Ukrainy shhodo deokupatsiyi ta reintegratsiyi naseleennya Donbasu [Trajectory of ethno-national policy of Ukraine regarding the deoccupation and reintegration of the population of Donbas]. *Society. Document. Communication. Socium. Dokument. Komunikaciya*, No 1 (13), pp. 40-63 [in Ukr.].
16. Nalyvaiko, L. R. (2003) Informatsiina bezpeka ta informatsiina polityka v Ukraini: konstytutsiino-pravovyyi aspekt [Information security and information policy in Ukraine: constitutional and legal aspect]. *Visnyk Zaporizkoho derzhavnoho universytetu*. № 1, pp. 60–65. [in Ukr.].
17. Nalyvaiko, I. O. (2021) Suchasni mekhanizmy zapobihannia ta protydyi koruptsii v Ukraini [Modern mechanisms of prevention and countermeasures against corruption in Ukraine]. *The 5th International scientific and practical conference "Science, innovations and education: problems and prospects"* (December 8-10, 2021) CPN Publishing Group, Tokyo, Japan, pp. 1036. [in Ukr.].
18. Nalyvaiko, L. R., Chepik-Trehubenko, O. S. (2015) Detsentralizatsiia vlady v Ukraini v umovakh rozbudovy demokratychnoho hromadianskoho suspilstva [Decentralization of power in Ukraine in the context of building a democratic civil society]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 10, pp. 44-47. [in Ukrainian].
19. Rekhman, Ye. H. (2016) Komunikaciya yak instrument reintegraciyi Donbasu [Communication as a tool for the reintegration of Donbas]. *Problemy zaxystu prav i svobod vymushenyx pereselenciv, a takozh interesiv gromadyan abo derzhavy na tymchasovo okupovanyx terytoriyax ta v rajonax provedennya antyterorystychnoyi operaciyi: mater. Mizhnar. krug. stolu* (Kyiv, 27 zhovtnya 2016 r.). Kyiv : Nacionalna akademiya prokuratury Ukrainy, pp. 118-121 [in Ukr.].
20. Trofymenko, A. (2019) Normatyvno-pravovi zasady protydyi rosiyskiy informatsiyniy ahresiyi v Ukraini [Normative and legal principles of counteraction to Russian informational aggression in Ukraine]. *Tendenciyi rozvytku suchasnoyi systemy mizhnarodnyx vidnosyn ta svitovogo politychnogo procesu: zb. mater. IX Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konf. (Mariupol, 24 travnya 2019 r.)*. Mariupol: MDU, pp. 191-199 [in Ukrainian].

21. Minakova, Ye., Nalyvaiko, I. (2022) Public participation in the mechanism of prevention and anti-corruption in Ukraine. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. №7 (51), pp. 167-173.

22. Nalyvaiko, L. R. (2014) Transparency as a democratic standard of the government functioning. *Evropský Politický a Právní Diskurs*. Svazek 1., 4. Vydání, pp. 51-62.

ABSTRACT

Inna Medianyuk. Foreign experience of forming a model of reintegration of temporarily occupied and annexed territories in Ukraine. The article examines the foreign experience of forming a model of reintegration of temporarily occupied and annexed territories in Ukraine. The main directions and legal instruments regarding the implementation of foreign experience in the reintegration of temporarily occupied and annexed territories into the national practice of public authorities of Ukraine are analyzed. The main forms of reintegration of territories temporarily occupied and annexed by Ukraine are determined.

The author refers to the main forms of reintegration of temporarily occupied and annexed territories by Ukraine: 1) political and diplomatic reintegration of temporarily occupied and annexed territories with the involvement of an international component; 2) socio-economic and cultural reintegration of temporarily occupied and annexed territories. The proposed forms include international practice (means), various aspects and efforts of the countries of the world, which at one time carried out the reintegration of temporarily occupied and annexed territories. Political-diplomatic reintegration of temporarily occupied and annexed territories with the involvement of an international component involves the involvement of international organizations and the use of relevant recommendations. It is proposed to consider the creation of temporary international administrations as one of the ways to speed up the reintegration of the temporarily occupied and annexed territories of Ukraine. Socio-economic and cultural reintegration of temporarily occupied and annexed territories consists of national internal components, which are implemented in a complex and with the involvement of a wide range of subjects. The author considers the availability of appropriate legislation, the involvement of the civil sector, and the creation of an informational reintegration policy to be the main components.

The directions of implementation of foreign experience of reintegration of temporarily occupied and annexed territories into the national practice of public authorities of Ukraine are determined: 1) harmonization of national legal acts with international documents on reintegration issues; 2) reception of certain provisions of the legislation of foreign countries on the reintegration of temporarily occupied and annexed territories; 3) adoption of national legislation defining the principles of the state policy of reintegration of temporarily occupied and annexed territories and their inhabitants.

Key words: *reintegration, temporarily occupied and annexed territories, russian aggression, foreign experience of reintegration of temporarily occupied and annexed territories, implementation.*

УДК 343.3/.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-305-311

Василь ПУЛИК©

аспірант

*(Навчально-науковий юридичний інститут
Прикарпатського національного університету
ім. В. Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна)*

ПІДСТАВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ПОВЕДІНКИ, ПОВ'ЯЗАНОЇ ЗІ СПРОБАМИ ПРОТИПРАВНОЇ КОРЕКЦІЇ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ (ст. 376 КК України)

Дослідження має на меті з'ясувати підстави закріплення кримінальної відповідальності за втручання в діяльність судових органів (ст. 376 Кримінального кодексу), а також актуальність їх подальшого збереження на сучасному етапі розвитку політики протидії злочинності. Виконано аналіз та оцінку підстав криміналізації втручання в діяльність судових органів: суспільної небезпеки поведінки; її поширеності та динаміки; необхідності виконання прийнятих Україною на себе міжнародно-правових зобов'язань; наявності матеріальних ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони; рівня суспільної правосвідомості.

Ключові слова. *Криміналізація, підстави криміналізації, кримінально-правова заборона, правосуддя, втручання в діяльність судових органів, суспільна небезпека, суспільна правосвідомість.*

© В. Пулик, 2023

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7589-768X>

vasil.pulyk.98@gmail.com